

Ethisch gevoelen, en één van Dr A. Kuyper, De Gemeene Gratie, dien we zeker wel als een gezaghebbenden verlegenwoordiger van onze Gereformeerde Schriftbeschouwing mogen huldigen.

Dr Slotemaker de Bruine zegt in het genoemde geschrift:

„Wat de Heilige Schrift hier werken moet, dat schijnt ons de verlichting en verwakking van het christelijk geweten, dat inderdaad door nauwgezet verkeer met de Schrift moet en kan worden verwakkerd en verlicht. En dit zal dan de taak hebben van de toetsing der toestanden; zoodat deze geschiedt met de Heilige Schrift, maar met haar voor zoover zij leven en vleesch en bloed geworden is in het gemoed en het denken van de geloovigen. Dit schijnt ons de eenige juiste weg.”

En later, op blz. 73 v.:

„Maar wie, gewaarschuwd voor de gevaren, die aan twee kanten hier dreigen, met ernst zijn weg zoekt en gaat, die vindt een schat van gegevens, die hun toepassing vragen voor alle eeuwen en voor alle eeuwen tot een zegen zullen zijn. Want de beslissing valt ten slotte niet vanwege de tijdelijke regeling en den stoffelijken toestand, die wij wisselen; maar tengevolge van den toestand der menschenharten en den daardoor gewerkten toestand in de samenleving der menschen. Gezet Schriftverkeer doet een oordeel vormen over zelfzucht of naastenliefde, kelijkheid of vertederende der harten, noodzaak van dwang of sterkte van plichtsbesef. En dat zijn toch de eigenlijk werkende factoren in het handelen van de menschen onderling. Gezet Schriftverkeer zal doen opgroeien in de gedachtenwereld, dat God eigenaar is van alles en alles Hem moet dienen en met het oog op Zijn eer alles moet zijn geregeld, niet en nooit met het oog op eigen gemak of voordeel. Gezet Schriftverkeer zal het oog openen voor de noodzakelijkheid van opvoedende, langzaam voortschrijdende maatregelen, omdat mensch noch menscheid op éénmaal het hoogtepunt bereikt; maar zal tegelijk met kracht en geloof naar dat hoogtepunt doen streven, omdat in de vernieuwende werking van den Heiligen Geest in beginsel dat hoogtepunt toch reeds gegeven is. Gezet Schriftverkeer doet de waardij zien der afzonderlijke persoonlijkheden, maar evenzeer het belang van een gezond geheel; doet ons zien, dat wij in en voor een gemeenschap worden geboren, maar ook, dat de enkeling niet aan de gemeenschap mag worden opgeofferd; doet het oog opengaan voor de werking van den enkele op de massa en evenzeer voor die van de massa op den enkeling. Gezet Schriftverkeer zal telkens opnieuw de eenige bron ontsluiten voor de echte solidariteit en het willen medeleven met medevoelen voor de anderen. Dat hier de grondvragen worden aangeroerd, waarmede elke socia-

loog in het reine moet komen, zal wel niet worden ontkend.

Dan is de bodem gegeven en het zaad. Daarna mag vorm en kleur van het uitspruitel al naar de omstandigheden veelvoudige verscheidenheid toonen.”

Aldus het gevoelen van Dr Slotemaker de Bruine. Enkele versterkingen van de letter zijn hier van ons. En nu Dr Kuyper in zijn „De Gemeene Gratie”, 3e deel, bladz. 129:

„Doch nu komt in dezen Romeinschen Staat, en in zijn hoofdstad Rome, het Evangelie, en wil daar zijn een kracht Gods. Ongetwijfeld staat hierbij op den voorgrond de rechtvaardiging van den zondaar voor God door de verzoening die in Christus Jezus is. Maar toch, de komst van het Evangelie brengt geen heilsleer in methodistischen zin. Integendeel, de prediking van het Evangelie staat met het menschelek leven in rechtstreeksch verband. Het brengt de kennis Gods, gelijk die in de „Heilige Schriften”, (destijds het Oude Testament) geopenbaard was; en in die Openbaring is niet alleen licht gespreid over den ingang ten eeuwigen leven, maar ook over ons menschelek leven hier beneden. Er komt met het Evangelie een Openbaring Gods tot de volken, óók omtrent de natuur, omtrent de menscheleke samenleving, omtrent alle menscheleke verhoudingen. Gods Woord, dat in de Heilige Schrift tot de volken uitgaat, openbaart niet alleen de particuliere genade tot zaligheid, maar komt ook het reeds schijnende licht der gemeene Gratie verhelderen en versterken. Geheel afgezien van het eeuwige leven, bevat die Openbaring een schat van kennis omtrent Gods wil, voorzover ons leven hier op aarde aangaat. Wat in de gemeene Gratie, door de waanwijsheid der menschen, verduisterd was, keert in de Heilige Schrift in volle klaarheid terug; en zoo omtrent de verhoudingen in het gezin, tusschen man en vrouw, ouders en kinderen, heeren en dienstjaren, als omtrent de maatschappelijke en staatkundige verhoudingen, wordt Gods wil hier weer klaarklaar aan het licht gebracht. De scheefgetrokken beginselen worden weer recht gezet. En de wet Gods, hoezeer ook ongenoegzaam ter zaligheid, wordt, als een gids door dit aardse leven, weer in haar centrale en afgeleide beteekenis tot den mensch gebracht. Hoe hoog ook onder veel opzichten het saamleven der menschen in de Grieksche en Romeinsche wereld stond; en al moet erkend, dat de bestaande inrichtingen zoo degelijk waren, als ze bij het licht der gemeene Gratie ook maar ergens onder de Heidenen waren tot stand gekomen; door de openbaring van de Heilige Schrift werd heel deze samenleving in haar maaktheid, ongenoegzaamheid, en zelfs in haar schandelijkheid ten toon gesteld. Het Evangelie

kwam niet alleen met een hope der toekomst, maar ook met een belofte voor dit tegenwoordige leven. Het bracht een kennis omtrent God en Zijn wil, gelijk die voor goede burgerlijke samenleving onmisbaar zijn, en gelijk die toch in het leven onder de beste heidenen jammerlijk verdonkerd was. En dit nu brengt vanzelf aan alle Overheid den eisch, om met die rijkere kennis van den wil Gods rekening te houden, en er zich zonder voorbehoud aan te onderwerpen.”

Ook hier zijn de versterkingen van de letter van ons. Men voelt echter het verschil.

De Ethische scribent ziet de sociale werking van den Bijbel alleen in de zedelijke persoonlijkheid van den mensch; in „de verlichting en verwakking van het christelijk geweten”, den toestand der menschenharten en den daardoor gewerkten toestand in de samenleving. De Gereformeerde Kuyper ziet in de Schrift „een Openbaring Gods tot de volken” ook „omtrent de menscheleke samenleving.”

Een bron van objectieve kennis dus voor het maatschappelijk leven”, waarin „de scheefgetrokken beginselen weer worden recht gezet”, en „de wet van God” weer als 'n gids door dit aardse leven, weer in haar centrale en afgeleide beteekenis tot den mensch „wordt gebracht”.

Ook Dr Slotemaker de Bruine voelde blijkbaar zelf wel het groote gevaar dat zijn standpunt medebracht.

„We zijn niet blind”, schrijft hij verder, „voor het gevaar van verwatering en vervloeiing hier. Maar dit gevaar kan worden overwonnen en deze weinig begeerlijke gevolgen zijn geen noodwendige gevolgen van het aanbevolen gedrag. Zij zullen zich niet voordoen, wanneer het bedoelde verkeer met de Schrift beduidt ook een zeer ernstig, wetenschappelijk onderzoek van haar. En op dit punt is inderdaad nog veel te doen en moet de vingervijzing van Gömre ernstig worden ter harte genomen”.

Hoe dit wetenschappelijk onderzoek moet geschieden, en waartoe het moet dienen, wordt niet gezegd. We vragen echter wat is er tot hiertoe van dit wetenschappelijk onderzoek der Schrift uit sociaal oogpunt terecht gekomen? En zouden we werkelijk kunnen staande houden, dat toch dit gevaar van verwatering en vervloeiing tegenwoordig op dit gebied wel overwonnen is?

Iets over het Chiliasme.

In Rijlandische Kerkbode schrijft ds J. W. Gunst:

Aan mijn Zeeuwschen vriend Luctor.

Sedert onze groote Theologen, de hoogleeraren H. Bavinck en A. Kuyper, de resultaten van hun ernstige onderzoekingen over de leer van het Chiliasme of het Duizendjarige Rijk hebben gegeven, is er onder de Gereformeerden vrijwel eenheid gekomen in opvatting,

voor God bekend, dat de door Hem zelf verkoren en tévens de van den Vader aan Hem gegeven zijn.

In dat eerste woord: ik heb u uitverkoren, is Jezus onderwerp van verkiezing; hij verkiest zelf; hij staat en valt met zijn eigen wilsvaard, met zijn zelf-werken. En omdat hij zelf verkiest, daarom werkt hij aan allen, ook aan Judas werkt hij tot het laatste toe. Op dien Judas zet hij, om zoo te zeggen, heel het gewicht van zijn menscheleke ziel, den vollen druk van zijn wilskracht, gelijk hij dat ook aan de anderen doet. „Heb ik u niet TWAALF uitverkoren voor het werk, twaalf uitverkoren, om bij mij te zijn? Twaalf om bij het Vuur te staan?”

Maar in dat tweede woord (over de gegevens des Vaders) is Jezus zelf object van verkiezing: hij moet, als mensch, nemen wat Hem gegeven is. Geheel en al staat hij onder den Eenen wil, die de wereld beweegt, die Gods welbehagen uitvoert, en die dan verder ieder het zijgen oplegt. Ieder.

Ieder.

Ook den Zoon des menschen!

Is Judas niet de gegebene?

Dan wordt hij ook nooit de van Jezus genomene. Dan mag de mensch Jezus zijn plicht aan Judas doen, door hem, zoolang er leven in hem is, en adem, tot het einde toe te plaatsen onder het zuivere licht van Jezus' zondeloze, krachtige, prachtige ziel, en dan mag de mensch Jezus zijn plicht aan Judas doen, door zich nooit van hem af te keeren, maar door hem aldoor weer vast te binden, dat hij liggen blijft onder de hoogtezon van Jezus' menscheleke ziel, onder de bestraling van Jezus' krachten, reinen geest, maar — als Judas niet „gegeven” is, dan kan de mensch Jezus als mensch in Judas veel verdringen, maar dan kan hij als mensch niet dat ééne aan hem doen: de bekeering.

Jezus kon niet.

Hij kon niet, vanwege Judas' ongeloof.

Hij kon slechts één ding doen: het Woord doen uitgaan in Zijn consequente majesteit.

En wat zou ons, wat zou een mensch, dan anders resten?? Predik het Woord — aan alle kranke zielen, en laat de uitkomst God, die alle dingen roept bij name.

K. S.

¹⁾ Zinspeeling op Christus' eigen vergeetlijk van de menschenziel niet een huis, waarin „meubelen”, „gereedschappen”, „vaten” zijn. (Matth. 12.)

²⁾ Zie noot 1).

Hiermede echter kunnen wij niet volstaan en volstaat ook Jezus niet.

Wanneer Christus bukt voor de majesteit van de wet van verkiezing en verwerping, tot in de paaschzaal toe, dan handhaaft Hij tegelijkertijd ook ten volle de verantwoordelijkheid van den mensch, ook van dien mensch, die met Hem aan de tafel zit en brood met Hem eet; ja, juist van dien mensch handhaaft Jezus de verantwoordelijkheid.

En daarom, in dit oogenblik, appelleert Jezus voor het laatst aan Judas' verantwoordelijkheidsbesef. Voor het laatst laat Jezus over Judas Zijn zoeklicht tot zelfontdekking spelen. Hoe dikwijls heeft Jezus hem niet uitgenoodigd, gedwongen, geperst als het ware, om toch voor Hem neer te vallen en aan Jezus, alles, alles, ronduit te biechten? Neen, Jezus heeft meer dan eens gedaan wat mogelijk was, om, ook uit Judas' donkere diepten, die dingen naar voren te brengen en onder het daglicht te plaatsen van een eerlijk gesprek, welke Judas had verdrongen in zijn onbewuste leven.

En als Judas dat gedaan had, dan zou daarmee reeds zijn booze wil gebroken zijn gebleken, en de Geest van Christus overwinnend en trijumfeerend in de ziel van Judas zijn „gevaren” — „na de bete”. En van daaruit zou dan gekomen zijn de overwinning van het kwade in Judas' ziel door het goede.

Maar Judas heeft gezwegen, zich opgesloten met zichzelf in zichzelf. Hij heeft in stilte geknakt. Het klieken werd geroepen onder de vlugvleugels van de hen, maar het heeft niet gewild.

En thans zijn die tweeën in de paaschzaal. Het sacrament is aangericht. Vele eeuwen zien op hen neer. Geestelijke boosheden laden de lucht; engelen Gods zien toe. Maar één kracht is geweldiger dan die: dat is de kracht, de energie van de ziel van Jezus. En het is met deze zielekracht, dat Christus voor het laatst de ziel van Judas in den vollen brand van haar eigen laaiende driften komen laat.

En hoe doet Jezus dat? Hoe dwingt Hij Judas te gaan wandelen in de vlammen, die hij zelf ontstoken heeft? Ach, Jezus doet het alleen maar door Zijn wilskracht, bewogen door Zijn van God gedreven wil, tot Judas in te laten gaan, en door Zijn zuivere oogen in Judas' oogen te boren.

Maar zie nu Judas: ondanks alles strekt hij zich nog uit tot Satan.

Nu is de maat vervuld: Jezus erkent huiverend de wet der verantwoordelijkheid, ook bij Judas.

Hij laat hem gaan, d.i. Hij geeft hem over aan den Satan: „Wat gij doet, doe dat met haast”.

Voor ons is dit alles een diepe openbaring van

het wezen van den Man van smarten. Hij heeft in het zelfde uur, waarin Hij Satan als het ware dwong om in de paaschzaal te komen, en hem preste en perste om het kruishout al vast te gaan schaven, — hij heeft in dat zelfde uur aanvaard de dubbele wet van verkiezing en verwerping aan den eenen kant, en van verantwoordelijkheid, aan den anderen kant.

Dit nu is geen toeval, dat alleen op Judas betrekking heeft. Neen, het raakt allen, die hier zijn. Gelijk straks Jezus hangen zal tusschen twee moordenaars, Hij zelf in het midden, en dan fel bewust tusschen die twee objecten, het ééne van verkiezing, het andere van verwerping, zoo is ook nu Christus' ziel hier werkzaam en waakzaam met al Zijn apostelen. En terwijl Hij Judas in 'de oogen ziet, en fel bewust het drama doorleeft van diens verwerping en verantwoordelijkheid, daar leeft Hij tegelijkertijd in het volle besef van de verkiezing en verantwoordelijkheid van die anderen, die daar bevend aan de tafel liggen, die uitverkoren vaten zijn om Zijn lof te vertellen, en die straks hun namen zien geschreven in de fundamenten van de hemelstad.

Dit samenvattend beschouwen van Jezus' ziel in elk ondeelbaar oogenblik, dit zonder eenige verdringing naar alle kanten uitzien, is de rechtvaardiging van Jezus als mensch voor God. Het is zijn menscheleke rechtvaardiging voor God ook tegenover Judas, want Judas verdringt zoo heel veel; eerst zijn lagere driften, toen het hem dienen kon; nu zijn betere begereuten, nu hem dat dienen kan. Maar Jezus verdringt niets. Judas verdrong in het begin de verkiezing („uw namen in de hemelen geschreven”) voor de verantwoordelijkheid (hij onderwerpt de duivelen). En nu, aan het eind, verdringt hij de verantwoordelijkheid (hij knoeit!) voor een valschoods begrip van verkiezing (Israels verkiezing als vleeschelijk volk Abrahams bij God; en daarom moet Jezus weg!) Maar Jezus verdringt niets. Hij is tegelijkertijd en ieder oogenblik geheel vervuld van de realiteit van verkiezing en verwerping in dit kleine gezelschap daar in de paaschzaal, en van ieders verantwoordelijkheid bij God.

Dit alles geeft nog een dieperen klank aan Zijn bevend woord: Gij hebt mij niet uitverkoren, maar ik heb u uitverkoren...

Maar tévens leert de overweging van deze dingen ons ook met meer aandacht te letten op dat andere woord, uit het hoogepriesterlijk gebed, waarin Jezus